

**МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Факультет медичний, міжнародний

Кафедра загальної та військової хірургії

**Силабус навчальної дисципліни
«Вогнепальні поранення черевної порожнини»**

Обсяг навчальної дисципліни	Загальна кількість годин на дисципліну: 90 годин, 3 кредити. Семестри: XI-XII. 6 рік навчання.
Дні, час, місце проведення навчальної дисципліни	За розкладом занять. Кафедра загальної та військової хірургії. Одеса, вул. Пастера 9, пров. Валіховський, 5, Багатопрофільний медичний центр ОНМедУ. 1 хірургічне відділення, 2 хірургічне відділення
Викладач (-і)	Каштальян М.А., д.мед.н, професор, завідувач кафедри. Професори: д.мед.н. Вансович В.Є., д.мед.н. Герасименко О.С. Доценти: к.мед.н. Дробков О.Л., к.мед.н. Квасневський О.А., к.мед.н. Квасневський Є.А., к.мед.н. Колотвін А.О., к.мед.н. Ільїна- Стогнієнко В.Ю., к.мед.н. Давидов Д.М. Асистенти: к.мед.н. Ромак О.І., к.мед.н. Самарський І.М., к.мед.н. Мурадян К.Р., Білаш О.В., Похлебіна В.Б., Вітюк М.С.
Контактна інформація	Довідки за телефонами: Білаш Оксана Вікторівна, завуч кафедри 093-848-4048 Ільїна-Стогнієнко Вікторія Юріївна, відповідальна за організаційно- виховну роботу кафедри 067-971-21-05 Жебраковська Марина Юріївна, старший лаборант кафедри 050-316- 10-91 E-mail: surgdep@onmedu.edu.ua Очні консультації: з 14.00 до 17.00 кожного четверга, з 9.00 до 14.00 кожної суботи Онлайн - консультації: з 14.00 до 17.00 кожного четверга, з 9.00 до 14.00 кожної суботи. Посилання на онлайн - консультацію надається кожній групі під час занять окремо.

КОМУНІКАЦІЯ

Комунікація зі здобувачами буде здійснюватися аудиторно (очно).

Під час дистанційного навчання комунікація здійснюється через платформу Microsoft Teams, а також через листування електронною поштою Outlook.

АНОТАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Предмет вивчення дисципліни – діагностика та лікування вогнепальних поранень черевної порожнини, визначення тактики, діагностики, диференційної діагностики, оперативного лікування.

Пререквізити і постреквізити дисципліни (місце дисципліни в освітній програмі):

Пререквізити: українська мова (за професійним спрямуванням), іноземна мова (за професійним спрямуванням), латинська мова та медична термінологія, медична біологія, медична та біологічна фізики, біологічна та біоорганічна хімія, анатомія людини, гістологія, цитологія та ембріологія, фізіологія, мікробіологія, вірусологія та імунологія, загальна хірургія, шпитальна хірургія.

Постреквізити: хірургія, травматологія та ортопедія, урологія, нейрохірургія, анестезіологія та інтенсивна терапія, екстрена та невідкладна медична допомога.

Мета дисципліни: опанування здобувачем вищої освіти знань і формування елементів професійних компетентностей в галузі хірургії та удосконалення навичок та компетентностей, набутих при вивченні попередніх дисциплін.

Завдання дисципліни:

1.Формування вмінь та навичок: з діагностики та лікуванні вогнепальних поранень живота, їх ускладнень та наслідків.

2.Опанування навичок з виконання реанімаційних хірургічних втручань при вогнепальних пораненнях живота.

3.Опанування вміння визначення діагностичної програми та хірургічної тактики при бойових ушкодженнях живота, лікування даних ушкоджень в різні періоди ранової хвороби та заходів щодо профілактики ускладнень.

Очікувані результати:

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач повинен:

Знати:

- структуру та сучасну класифікацію бойових ушкоджень живота;
- лікувально-евакуаційні заходи при пораненні живота;
- особливості характеру бойових ушкоджень живота в залежності від виду застосованої противником зброї;
- клінічні ознаки та діагностика бойових ушкоджень живота;
- характеристику проявів травматичної хвороби при пораненнях живота;
- хірургічну тактику при бойових ушкодженнях живота: терміни, обсяг та послідовність операційних втручань;
- хірургічну тактику при торакоабдомінальних пораненнях;
- особливості хірургічного лікування ушкоджень органів черевної порожнини при мінно-вибухових пораненнях та вибуховій травмі живота;
- застосування ультразвукової навігації в хірургічному лікуванні;
- ендовідеохірургічні втручання в лікуванні поранених з бойовими ушкодженнями живота на II-IV рівнях медичної допомоги;
- застосування ендоскопічних транспапільярних та ендоваскулярних втручань з метою холе- та гемостазу при пораненнях печінки;
- використання інтервенційної сонографії в лікуванні ускладнень бойових ушкоджень живота;
- особливості реконструктивно-відновлювальних операційних втручань у поранених з ілео- та колостомами;
- можливості застосування NPWT-терапії в лікуванні ускладнень вогнепальних поранень живота;
- особливості реконструкції вогнепальних дефектів м'яких тканин передньої черевної стінки;
- особливості хірургічного лікування вентральних гриж після операцій на органах черевної порожнини з приводу поранень живота;
- можливості використання клітинних технологій в лікуванні бойових ушкоджень живота.

Вміти:

- проводити сортування поранених на етапах медичної евакуації;

- діагностувати поранення черевної порожнини;
- діагностувати поранення органів черевної порожнини;
- діагностувати торакоабдомінальні поранення;
- надавати першу медичну допомогу пораненим у живіт;
- проводити первинну хірургічну обробку ран;
- виконувати вторинну хірургічну обробку ран;
- проводити перев'язки;
- накладати пов'язки;

Форми і методи навчання

Дисципліна буде викладатися у формі практичних занять (30 аудиторних годин) організації самостійної роботи здобувача (60 годин).

Методи навчання: бесіда, вирішення клінічних ситуаційних задач, демонстрація та відпрацювання навичок виконання маніпуляцій за переліком 5, інструктаж та відпрацювання навичок на симуляційних муляжах.

Зміст навчальної дисципліни

Вогнепальні поранення черевної порожнини

Змістовий модуль 1. Поняття про вогнепальні поранення живота.

Тема 1. Вогнепальні ушкодження живота (частота, структура, класифікація)

Частота та структура бойових ушкоджень живота. Класифікація. Характеристика ушкоджень органів черевної порожнини за даними АТО/ООС. Приклади формулювання клінічного діагнозу при бойових ушкодженнях живота.

Тема 2. Особливості організації хірургічної допомоги пораненим в живіт на рівнях медичного забезпечення.

Лікувально-евакуаційні заходи при пораненнях живота в районі проведення (організація, терміни, види, зміст і обсяг хірургічної допомоги). Особливості характеру бойових ушкоджень живота в залежності від виду застосованої противником зброї. Принципи сортування, терміни та способи евакуації поранених з бойовою травмою живота в умовах бойових дій.

Змістовий модуль 2. Особливості клінічних проявів та діагностики бойових ушкоджень живота.

Тема 3. Клінічні ознаки та симптоматика бойових ушкоджень живота.

Загальний стан пораненого. Характеристика входних та вихідних отворів вогнепальної рани. Диференційна діагностика між проникаючими та непроникаючими пораненнями живота. Порівняльна характеристика ультразвукового дослідження в об'ємі FAST-протоколу, лапароцентезу та відеолапароскопії в діагностиці вогнепальних поранень живота.

Тема 4. Променева діагностика вогнепальних поранень живота.

Рентгенологічні методи: рентгенографія, рентгеноскопія, комп'ютерна томографія. Ультразвукова діагностика: порівняння стандартного УЗД та ультразвукового дослідження в об'ємі FAST-протоколу.

Тема 5. Травматична хвороба при пораненнях живота.

Характеристика проявів травматичної хвороби при пораненнях живота. Об'єктивна оцінка тяжкості та прогноз перебігу травматичної хвороби у поранених з бойовими ушкодженнями живота.

Змістовий модуль 3. Хірургічне лікування поранених з бойовими ушкодженнями живота.

Тема 6. Хірургічна тактика при бойових ушкодженнях живота.

Терміни, обсяг та послідовність операційних втручань. Хірургічна тактика при торакоабдомінальних пораненнях. Новітні технології в лікуванні вогнепальних поранень діафрми. Особливості хірургічного лікування ушкоджень органів черевної порожнини при мінно-вибухових пораненнях та вибуховій травмі живота. Застосування сучасного магнітного хірургічного інструментарію в лікуванні вогнепальних поранень живота. Непроникаючі поранення живота, застосування ультразвукової навігації в хірургічному лікуванні.

Тема 7. Застосування малоінвазивних хірургічних втручань в лікуванні бойових ушкоджень живота та їх ускладнень.

Ендовідеохірургічні втручання в лікуванні поранених з бойовими ушкодженнями живота на II-IV рівнях медичної допомоги. Застосування ендоскопічних транспапільярних та ендоваскулярних втручань з метою холе- та гемостазу при пораненнях печінки на IV рівні медичної допомоги. Інтервенційна сонографія в лікуванні ускладнень бойових ушкоджень живота.

Тема 8. Реконструктивно-відновлювальні операції на передній черевній стінці та органах черевної порожнини в лікуванні наслідків бойової травми живота.

Реконструктивно-відновлювальні операційні втручання у поранених з ілео- та колостомами. Застосування NPWT-терапії в лікуванні ускладнень вогнепальних поранень живота. Реконструкція вогнепальних дефектів м'яких тканин передньої черевної стінки. Хірургічне лікування вентральних гриж після операцій на органах черевної порожнини з приводу поранень живота. Використання клітинних технологій в лікуванні бойових ушкоджень живота.

Тема 9. Залік.

Перелік рекомендованої літератури:

Основна:

1. Атлас бойової хірургічної травми (досвід антитерористичної операції / операції об'єднаних сил). Під загальною ред. В. І. Цимбалюка. Харків: Колегіум, – 2021. – 385 с.
2. Білий В. Я., Жаховський В. О., Лівінський В. Г. Місце та роль Воєнно-медичної доктрини України у формуванні системи медичного забезпечення військ і цивільного населення у воєнний час. Наука і оборона. 2015. №1. С. 9-14.
3. Вказівки з воєнно-польової хірургії. Під редакцією Я.Л. Заруцького, А.А.Шудрака – Київ, 2014. – 396 с.
4. Воєнно-польова хірургія. Керівництво за редакцією д.мед.н., проф. Я. Л. Заруцького і д.мед.н., проф. В.Я. Білого. Київ, 2018. 545 с.
5. Заруцький Я. Л. та ін. Воєнно-польова хірургія. Підручник за редакцією д.мед.н. проф. Я.Л.Заруцького і академіка НАМН України, д.мед.н., проф. В.М. Запорожана. Одеський медуніверситет. 2016. 416 с.
6. Davies, J. Open surgical simulation – a review / J. Davies, M. Khatib, F. Bello // J. Surg. Educ. – 2013. – Vol. 70, N 5. – P. 618–662.

Додаткова література:

1. Бойко В.В., Лісовий В.М., Макаров В.В., редактори. Обрані лекції з військово-польової хірургії. Харків: НТМТ; 2018. 212 с. Герасименко О. С. Хірургічне лікування бойових ушкоджень живота у районі проведення антитерористичної операції. Одеський медичний журнал. 2017. №3(161). С. 34–38.
2. Герасименко О. С. Діагностика та хірургічне лікування ушкоджень органів черевної порожнини при мінно-вибухових пораненнях та вибуховій травмі живота. Проблеми військової охорони здоров'я. 2019. №51. С. 45-52.

3. Герасименко О. С. Хірургічне лікування бойових ушкоджень живота в умовах гібридної війни. Сучасні медичні технології. 2017. №4 (35). С. 22–25.
5. Герасименко О.С. Клінічно-організаційні принципи надання хірургічної допомоги та спеціалізоване лікування поранених з бойовою травмою живота в умовах АТО. Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора медичних наук. Київ. 2021 р. 454 с.
6. Єнін Р.В., Герасименко О.С., Хорошун Е.М., Гайда Я.І., Кошиков М.О., Квасневський Є.А. Ендовідеохірургія в лікуванні поранень і травм живота в умовах локального конфлікту. Харківська хірургічна школа. 2019. №1(94). С. 153–155.
7. Запорожан В.М., Майданюк В.П., Верба А.В., Герасименко О.С., Хорошун Е.М., Шаповалов В.Ю., Єнін Р.В. Взаємодія військової та цивільної медицини в АТО. Проблеми військової охорони здоров'я. 2016. Вип. 46. С. 304–307.
8. Запорожан В.М., Майданюк В.П., Герасименко О.С., Каштальян М.М., Хорошун Е.М., Шаповалов В.Ю. Проблемні питання взаємодії військової та цивільної медицини в АТО. Вісник морської медицини. 2016. №2 (71). С. 180-181.
9. Каштальян М.А., Герасименко О.С., Єнін Р.В., Квасневський О.А. Застосування ендовідеохірургічних технологій у лікуванні вентральних гриж після вогнепальних поранень живота. Вісник Вінницького національного медичного університету. 2018. Т. 22. №3. С. 471–473.
10. Каштальян М.А., Герасименко О.С., Тертишний С.В., Єнін Р.В., Дхауаді Ф. Нові напрямки в лікуванні вогнепальних ран. Проблеми військової охорони здоров'я. 2017. Вип. 48. С. 360–366.
11. Шаповалов В.Ю., Єнін Р.В. Хірургічне лікування вогнепальних поранень товстої кишки. Проблеми військової охорони здоров'я. 2017. Вип. 48. С. 64-70.
12. Білий В.Я. Військова хірургія з хірургією надзвичайних ситуацій за ред. В. Я. Білого. Тернопіль, Укрмедкнига. 2004. 324 с.

1. Aman, Z. Frequency of hepatic trauma in patients with abdominal firearm injuries / Z. Aman [et al.] // *KJMS*. – 2011. – Vol. 3, N 2. – P. 76–78.
2. Ball C.G. Current management of penetrating torso trauma: nontherapeutic is not good enough anymore / C.G. Ball // *J. Can. Chir.* – 2014. – Vol. 57, N 2. – P. 36–43.
3. Bhangu A, Nepogodiev D, Lal N, Bowley DM: Meta-analysis of predictive factors and outcomes for failure of non-operative management of blunt splenic trauma. *Injury* 2012; 43(9): 1337–46.
4. Bortolin M, Baldari L, Sabbadini MG, Roy N. Primary repair or fecal diversion for colorectal injuries after blast: a medical review. *Prehosp Disaster Med.* 2014 Jun;29(3):317-9. doi: 10.1017/S1049023X14000508.
5. Bradley M.J. Independent predictors of enteric fistula and abdominal sepsis after damage control laparotomy. Results from the prospective AAST open abdomen registry / M.J. Bradley [et al.] // *JAMA Surg.* – 2013. – Vol. 148, N 10. – P. 947–954.
6. Ciuffi S., Zonefrati R., Brandi M. L. Adipose stem cells for bone tissue repair. *Clin. Cases Miner. Bone Metab.* 2017. 14, N 2. P. 217-226.
7. De Lesquen H., Beranger F., Berbis J., Boddaert G., Poichotte A., Pons F., Avaro J. P. Challenges in war-related thoracic injury faced by French military surgeons in Afghanistan (2009-2013). *Injury.* 2016. 47, N 9. P. 1939-1944.
8. DuBose, J.J. Open abdominal management after damage-control laparotomy for trauma: A prospective observational American Association for the Surgery of Trauma multicenter study/ J.J. DuBose [et al.] // *J. Trauma.* – 2013. – Vol. 74, N 1. – P. 113–122.
9. Garst G.C. Delayed duodenal injury following abdominal gunshot wound /G.C. Garst [et al.] // *J. Trauma Acute Care Surg.* – 2014. – Vol. 77, N 5. – P. 796–797.
10. Gilbert, Kim; Rousseau, Guy; Bouchard, Caroline. Caspase-(8/3) activation and organ inflammation in a rat model of resuscitated hemorrhagic shock: A role for uric acid. *Journal of Trauma and Acute Care Surgery.* 86(3):431-439, March 2019.

11. Glasgow, S.C. Initial management and outcome of modern battlefield anal trauma / S.C. Glasgow [et al.] // Dis. Colon. Rectum. – 2014. – Vol. 57, N 8. – P. 1012– 1018.
12. Gybalo R. V., Tsema Ie. V., Batiuk A. I. The treatment results of patients with postoperative ventral hernias after multi-stage surgery of open abdominal gunshot wounds (improvement of hernioplasty-technique). Journal of Education, Health and Sport.2020;10(7):216-223.eISSN23918306.DOI <http://dx.doi.org/10.12775/JEHS.2020.10.07.024>.
13. He HW, Liu DW, Long Y, Wang XT. The peripheral perfusion index and transcutaneous oxygen challenge test are predictive of mortality in septic patients after resuscitation. Crit Care. 17(3):R116.
14. Hoencamp R., Vermetten E., Tan E. C., Putter H., Leenen L. P., Hamming J. F. Systematic review of the prevalence and characteristics of battle casualties from NATO coalition forces in Iraq and Afghanistan. Injury. 2014. 45, N 7. P. 1028-1034.
15. Biffl W.L. Management guidelines for penetrating abdominal trauma / W.L. Biffl, E.E. Moore // Curr. Opin. Crit. Care. – 2010. – Vol. 16. – P. 609–617.

Електронні інформаційні ресурси

1. <https://moz.gov.ua/> – Міністерство охорони здоров'я України
2. www.ama-assn.org – Американська медична асоціація / American Medical Association
3. www.who.int – Всесвітня організація охорони здоров'я
4. www.dec.gov.ua/mtd/home/ - Державний експертний центр МОЗ України
5. <http://bma.org.uk> – Британська медична асоціація
6. <http://iss-sic.com/> - Міжнародна спільнота хірургів

ОЦІНЮВАННЯ

Поточний контроль: усне опитування, тестування, оцінювання виконання практичних навичок, розв'язання ситуаційних клінічних завдань, оцінювання активності на занятті.

Підсумковий контроль: залік.

Структура поточного оцінювання на практичному занятті:

1. Оцінювання теоретичних знань з теми заняття:
 - методи: опитування, вирішення ситуаційної клінічної задачі;
 - максимальна оцінка – 5, мінімальна оцінка – 3, незадовільна оцінка – 2.
2. Оцінка практичних навичок та маніпуляцій з теми заняття:
 - методи: оцінювання правильності виконання практичних навичок
 - максимальна оцінка – 5, мінімальна оцінка – 3, незадовільна оцінка – 2.

Критерії поточного оцінювання на практичному занятті

Оцінка	Критерії оцінювання
«5»	Здобувач вільно володіє матеріалом, бере активну участь в обговоренні та вирішенні ситуаційної клінічної задачі, впевнено демонструє практичні навички та інтерпретації даних клінічного, лабораторних та інструментальних досліджень, висловлює свою думку з теми заняття, демонструє клінічне мислення.
«4»	Здобувач добре володіє матеріалом, бере участь в обговоренні та вирішенні ситуаційної клінічної задачі, демонструє практичні навички та інтерпретації даних клінічного, лабораторних та інструментальних досліджень з деякими помилками, висловлює свою думку з теми заняття, демонструє клінічне мислення.

«3»	Здобувач недостатньо володіє матеріалом, невпевнено бере участь в обговоренні та вирішенні ситуаційної клінічної задачі, демонструє практичні навички та інтерпретації даних клінічного, лабораторних та інструментальних досліджень з суттєвими помилками.
«2»	Здобувач не володіє матеріалом, не бере участь в обговоренні та вирішенні ситуаційної клінічної задачі, не демонструє практичні навички та інтерпретації даних клінічного, лабораторних та інструментальних досліджень.

Залік виставляється здобувачу, який виконав усі завдання робочої програми навчальної дисципліни, приймав активну участь у практичних заняттях, виконав та захистив індивідуальне завдання та має середню поточну оцінку не менше ніж 3,0 і не має академічної заборгованості.

Залік здійснюється: на останньому занятті до початку екзаменаційної сесії - при стрічковій системі навчання, на останньому занятті – при цикловій системі навчання. Оцінка за залік є середньоарифметичною за всіма складовими за традиційною чотирибальною шкалою і має величину, яка округлюється за методом статистики з двома десятковими знаками після коми.

Можливість і умови отримання додаткових (бонусних) балів: не передбачено.

САМОСТІЙНА РОБОТА ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Самостійна робота передбачає підготовку до кожного практичного заняття.

ПОЛІТИКА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Політика щодо дедлайнів та перескладання:

- Пропуски занять з неповажних причин відпрацьовуються за розкладом черговому викладачу.
- Пропуски з поважних причин відпрацьовуються за індивідуальним графіком з дозволу деканату.

Політика щодо академічної доброчесності:

Обов'язковим є дотримання академічної доброчесності здобувачами, а саме:

- самостійне виконання всіх видів робіт, завдань, форм контролю, передбачених робочою програмою даної навчальної дисципліни;
- посилення на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей;
- дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права;
- надання достовірної інформації про результати власної навчальної (наукової) діяльності, використанні методики досліджень і джерела інформації.

Неприйнятними у навчальній діяльності для учасників освітнього процесу є:

- використання родинних або службових зв'язків для отримання позитивної або вищої оцінки під час здійснення будь-якої форми контролю результатів навчання або переваг у науковій роботі;
- використання під час контрольних заходів заборонених допоміжних матеріалів або технічних засобів (шпаргалок, конспектів, мікро-навушників, телефонів, смартфонів, планшетів тощо);
- проходження процедур контролю результатів навчання підставними особами.

За порушення академічної доброчесності здобувачі освіти можуть бути притягнені до такої академічної відповідальності:

- зниження результатів оцінювання контрольної роботи, оцінки на занятті, заліку тощо;
- повторне проходження оцінювання (контрольної роботи, заліку тощо);

- призначення додаткових контрольних заходів (додаткові індивідуальні завдання, контрольні роботи, тести тощо);
- проведення додаткової перевірки інших робіт авторства порушника.

Політика щодо відвідування та запізнь:

Форма одягу: медичний халат, хірургічний костюм, шапочка, маска, змінне взуття.

Обладнання: зошит, ручка, фонендоскоп.

Стан здоров'я: здобувачі хворі на гострі інфекційні захворювання, у тому числі на респіраторні хвороби, до заняття не допускаються.

Здобувач, який спізнився на заняття, може бути на ньому присутній, але якщо в журналі викладач поставив «нб», він повинен його відпрацювати у загальному порядку.

Використання мобільних пристроїв:

Мобільні пристрої можуть бути застосовані здобувачами з дозволу викладача, якщо вони потрібні для виконання завдання.

Поведінка в аудиторії:

Поведінка здобувачів та викладачів в аудиторіях має бути робочою та спокійною, суворо відповідати правилам, встановленим Положенням про академічну доброчесність та етику академічних взаємин в Одеському національному медичному університеті, у відповідності до Кодексу академічної етики та взаємин університетської спільноти Одеського національного медичного університету, Положенням про запобігання та виявлення академічного плагіату у науково-дослідній та освітній роботі здобувачів вищої освіти, науковців та викладачів Одеського національного медичного університету.